

Tatiana Țîbuleac

VERA KUR
IME MË I
KISHTE SYTË
JESHILË

Letërsi e huaj bashkëkohore
Tatiana Țîbuleac
Vera kur ime më i kishte sytë jeshilë
DITURIA

Nga e njëjta autore:

Kopshti prej qelqi

Tatiana Țîbuleac

Vera kur ime më
i kishte sytë jeshilë

Përktheu: Maniela Sota

Shtëpia Botuese DITURIA

Titulli origjinal:
Tatiana Țibuleac
Vara în care mama a avut ochii verzi

Redaktore: Adelina Gjinaj
Paraqitja grafike: Ulinda Selenica

© by Editura Cartier
Copyright © për botimin shqip, DITURIA, 2023

Ky projekt është realizuar me mbështetjen financiare të Komisionit Europian. Ky botim pasqyron vetëm pikëpamjet e autorit dhe Komisioni nuk mund të konsiderohet përgjegjës për përdorimet e mundshme të informacioneve që përmban teksti.

Shtëpia Botuese DITURIA
Rruga "Frederik Shiroka", Nr. 31, Tiranë
P.O. Box 1441
Tel.: + 355 4 2236 635; Cel.: + 355 692048503
E-mail: sekretaria@dituria.al
www.dituria.al
■ Shtëpia Botuese DITURIA

Atë mëngjes, kur po e urreja më shumë se kurrë, mamaja kishte mbushur tridhjetë e nëntë vjeç. Ishte shtatshkurtër dhe e shëndoshë, budallaqe dhe e shëmtuar. Ishte mamaja më e padobishme që kishte jetuar ndonjëherë. E vështroja nga dritarja teksa qëndronte te kangjellat e shkollës si lypëse. Do ta kisha vrarë pa u menduar dy herë. Të heshtur dhe të frikësuar, prindërit e tjerë më kalonin pranë. Një tufë e trishtuar perlash të rremë dhe kravatash të lira, që kishin ardhur për të marrë fëmijët e tyre të pasuksesshëm, larg nga sytë e botës. Të paktën ata kishin bërë një përpjekje që fëmijët e tyre të ecnin përpara. Mamasë sime nuk i bëhej vonë fare as për mua dhe as për faktin që, gjithsesi, unë e kisha mbaruar shkollën.

E lashë të torturohej për gati një orë; fillimisht u nevrikos, duke bërë ecejake përgjatë kangjellave dhe pastaj qëndroi në vend, thujse gati për të qarë, si një njeri të cilit i është bërë një padrejtësi e madhe.

Por përsëri nuk zbrita. E ngjita fytyrën pas xhamit dhe qëndrova ashtu duke e vështruar derisa dolën të gjithë fëmijët. Edhe Marsi ulur në karrocën e vet me rrota, edhe jetimët, të cilët i prisnin përjashta vetëm drogat dhe shkolla e riedukimit.

Xhimi, shoku im më i ngushtë, më përshëndeti me dorë dhe më thirri me zë të lartë që të mos e vrisja veten në verë. Ishte së bashku me prindërit, që do ta kishin shitur në tregun e zi të organeve brenda sekondës, nëse nuk do t'u trembeshin gojëve të botës. E ëma e Xhimit, e bukur dhe me një lëkurë të lëmuar, me flokë të krehur në tri shtresa, qeshi gjatë me mjekrën të ngritur lart. Qeshi edhe mësuesja jonë kujdestare, që ishte e dalë mendsh, edhe mësuesi i matematikës, edhe drejtoresha - i vetmi njeri normal në të gjithë shkollën. Në të vërtetë, qeshëm të gjithë sikur të ishte një batutë e bukur, sepse ishte vërtet një batutë e bukur. Nuk kishte kuptim të hiqeshim ndryshe kur ishim mes nesh.

Përveç, kësaj, ditën e fundit të shkollës, mësuesit tanë do të kishin qeshur me çdo gjë mjaft të na shihnin duke u larguar, t'u hiqeshim sysh. Nëse jo përgjithmonë, të paktën për periudhën e verës - gjatë së cilës gjysma e tyre do të përpiqeshin të gjenin një vend të ri pune. Disa ia dilnin mbanë, dhe atëherë

i humbnin edhe gjurmët. Ndërsa të tjerët, me më pak fat, do të duhej të riktheheshin vjeshtë pas vjeshte përpara po atyre nxënësve djaj, të cilët i urrenin dhe i kishin frikë. E hoqa fytyrën nga xhami si një adeziv i përdorur. Më në fund, isha i lirë, por e ardhmja ime kishte diçka që ngjante me solemnitetin e një varreze të zbukuruar.

Fillova të zbrisja ngadalë nëpër shkallë. Në katin e dytë, pranë zyrës së psikiatres, ndalova për të shkruar me çelës në mur: KURVË. Nëse do të më kishte parë dikush, do t'i thosha që ky është falënderimi im për të gjitha vitet e terapisë. Por korridoret ishin të shkreta, si pas një tërmeti. Në shkollën tonë, as infeksionet nuk lëshonin dot rrënjë.

Në katin përdeh, si një kakë qeni, ishte Kaloja - shoku im tjetër - duke pirë cigare, ndërkohë që po priste një teto të largët, e cila do ta mbante në shtëpinë e saj për një javë. Mamaja e Kalos kishte ikur në Spanjë për t'i bërë masazh një oligarku rus - kështu thoshte ai, të paktën. Përveç Kalos, të gjithë e dinin se çfarë bënte e ëma e tij në të vërtetë, por e mbanin gojën mbyllur, sepse ai ishte një djalë shumë i mirë. Vërtet ashtu ishte. I vonuar, por i mirë.

E pyeta nëse e dinte se çfarë do të bënte pasi të ikte nga tetoja dhe derisa të niseshim për në Amsterdam, dhe më tha se nuk do të bënte asgjë. Ashtu si gjithë ne të tjerët, tekefundit. Asgjëtë nuk bëjnë kurrë asgjë. Përgjatë tërë viteve që kisha qenë në atë shkollë, nuk kisha dëgjuar asnjëherë ndonjë shok që të mburrej për pushimet - a thua përveç që ishim të çmendur, ishim edhe lebrozë. Edhe leja për të kaluar verën pa zinxhirë dhe pa turizë, ishte shumë për ne. Për çfarë të shkonim me pushime? Më erdhi krupë nga Kaloja, nga Xhimi, nga vetja ime. Ishim thjesht fundërrina njerëzore - disa polipe dhe ciste, të operuara, madje, por kishim pretendime sikur të ishim veshka apo zemra. Gjithmonë më kishte pëlqyer anatomia. Ndoshta e kam marrë nga mamaja, e cila duhej të bëhej mësuese biologjie, por përfundoi shitëse gjevrekësh. Nga babai, nuk kam marrë asgjë.

Qëndrova me të dhe pimë nga një cigare së bashku, sepse e pashë që ishte i trishtuar dhe po e shmangte shikimin tim. Pastaj, më erdhi në mendje motra e tij më e madhe, e cila ishte martuar në Irlandë me një fermer. E pyeta përse nuk shkonte të qëndronte tek ajo nja një javë, në vend të tetos së moshuar. Kaloja m'u përgjigj sikur t'i fliste një idioti: do ikte, sigurisht që do të ikte atje, motra madje i kishte dërguar edhe limuzinë, sepse po digjej nga padurimi që të merrej me "të shkullurin nga trutë" gjatë verës. Kur u ndamë, ia veshja me një grusht në kokë, i thashë se do të takoheshim pas dy javësh në stacionin e trenit

dhe të mos i harxhonte të gjitha paratë. Kaloja m'u përgjigj thjesht që do të paraqitej në takim, te vendi.

Sapo më pa, mamaja filloi të më bërtiste që të nxitoja, sepse nuk e kishte paguar parkimin. Ndeza një cigare tjetër dhe hipa në makinë duke tymosur. “Prapë po pi bar, prapë po pi bar”, e dëgjova duke folur me vete. Hapa xhamin dhe pështyva në drejtim të portës. Shkolla filloi të zvogëlohej pas nesh, bashkë me shtatë vitet e jetës që i kisha humbur aty kot më kot, si në një lojë bixhozi. Nuk kishte ndryshuar asgjë. Mika ishte po e vdekur, ndërsa unë përsëri dëshiroja të rrihja njerëzit.

2

Përveç të metave të tjera, mamaja ime ishte gjithmonë shumë bardhoshe, sikur para gjumit e hiqte lëkurën dhe e linte gjithë natën të zhytur në një vaskë plot me qumësht. Lëkura e saj nuk kishte as rrudha dhe as nishane. Nuk kishte aromë, qime apo gjurmë të tjera normaliteti. Ndonjëherë pyesja veten se mos ndoshta ishte vetëm një copë brumi me shpirt.

Poshtë sqetullave të mamasë, dilnin dy gjinj si topa regbije që shihnin në drejtime të ndryshme, ndërsa nga koka, flokë si të një kukulle, të cilat i mbante të mbledhura pak si bisht sirene. Bishti i saj prej sirene mua më çmendte, ndërkohë që ishte tema e preferuar e bisedave të djemve të shkollës.

“Sirenën e kanë zënë afshet”, thërrisnin të gjithë dhe shkriheshin gazit kur vinte për të më marrë. Babai e thërriste “lopë budallaqë”. E dashura e tij e re e quante “kielbasa^[1]”. Vetëm unë isha i detyruar që ta thërrisja “mama”.

Deri sot, kur jam pothuajse në të njëjtën moshë sa ishte ajo atë verë, nuk kam takuar ndonjë grua të veshur më keq sesa ajo. Madje as në ata dy vjet kur, menjëherë pas aksidentit, jetova pranë një ndërmarrjeje të përpunimit të produkteve të peshkut, në veri të Francës. Imagjinoni mbi njëqind femra të shëmtuara që vishen çdo ditë vetëm për të vrarë gaforre, karkaleca deti, karavidhe norvegjeze dhe ndyrësi të tjera. Mamaja ime vishej në mënyrë edhe më qesharake sesa ato. Ishte edhe më e shëmtuar. Kishte pantallonat, bluzat dhe të brendshmet më të shpifura të gjithë fabrikës, të punonjëseve dhe krustaceve të qelbura të marra së bashku.

Do ta kisha ndërruar, po të kisha mundur, me cilëndo nënë të botës sa hap e mbyll sytë. Madje edhe me një pijanece, edhe me një që do të më rrihte çdo ditë. Dehjen dhe dajakun do t'i kisha duruar vetëm unë, ndërsa shëmtinë dhe bishtin e saj prej sirene e kishin para syve të gjithë. E shikonin djemtë e shkollës. E shikonin mësuesit dhe gjithë njerëzit e lagjes. Por, më e rënda ishte që i shikonte edhe Xhudi.

Disa herë, mbrëmjeve, kur mbërrija në shtëpi pas mësimit - unë pa nxjerrë asnjë fjalë gjatë gjithë rrugës, ndërsa ajo duke folur budallallëqe pa ndërprerje - nuk e duroja dot fare. Më vinte ta fusja në lavatriçe dhe të gradoja ciklin për larjen e përvëlur të çarçafëve. Ta mbyllja në ngrirje dhe ta nxirrja që aty të shkërmoqur. Në ato momente, kur kisha ende në sy fytyrat e shokëve, të deformatuara nga të qeshurat dhe të Xhudit plot shkëlqim, duke shijuar shakatë e tyre të poshtra, mamanë e doja të vdekur.

E dija që të gjithë qeshnin me mua. Që çunat më pështynin kur kaloja pranë tyre, ndërsa Xhudi më përçmonte. Që isha një hiç dhe që do të kishte qenë më mirë nëse do të kisha ikur dhe do të isha mbytur gjëkund në djall apo do të isha varur, apo të isha vrarë, apo çdo gjë tjetër. Sepse çdo gjë do të kishte qenë më mirë përpara asaj çka isha: produkti i neveritshëm i një lëkure të zbardhur.

3

Për kontributin e tim eti nuk doja as të mendoja. Vetëm mendimi për babain më provokonte të vjella. Babai kishte shpëtuar nga mamaja, duke e braktisur për një polake me vëth në gjuhë. Ishte divorcuar, sepse, po ta kishte vrarë, siç do të kishte preferuar dhe ku do të kishte qenë më i shpejtë, do ta kalonte jetën në burg. Babai do të më kishte vrarë edhe mua, po të mos ishte i sigurt se, gjithsesi, do të vdisja shumë shpejt.

Divorci zgjati pak dhe e favorizoi. Ndërsa mamaja, budallaqe siç ishte, besonte se kishte dalë e fituar. Për një javë të tërë, mori në telefon shoqen e saj shitëse, të vetmen që kishte, për t'i treguar se si e kishte fëlliqur dhe e kishte bërë copë atë të mallkuar, meqë mua më kishin lënë në kujdestarinë e saj. Vetëm gjyshja e kapi fillin, por, megjithatë, nuk i tha mamasë asnjë fjalë.

“Lëre të gëzohet edhe ajo për një gjë”, më tha.

As nuk dua ta imagjinoj gëzimin e babait kur dëgjoji vendimin e gjyqtarit. Besoj se i shpëtoi në të mbathura nga gëzimi.

Të shpëtoje në të njëjtën sekondë nga dy njerëz, për të cilët do të kishe paguar vetëm që t'i shikoje të vdekur - ishte një fat tepër i madh për një shofer kamioni.

Kjo ishte mamaja ime më mëngjesin kur mbushi tridhjetë e nëntë vjeç.

Po të ishte për mua, do ta kisha dhënë për skrap duke filluar nga flokët. Vetëm një gjë nuk kishte lidhje fare me gjithë këtë histori: sytë.

Mamaja ime kishte sy jeshilë aq të bukur, sa dukeshin si një gabim dhe që humbnin kot në fytyrën e saj si brumë i ardhur.

4

Sytë e mamasë sime ishin një gabim.

5

Mbërritëm në shtëpi vonë dhe shkova menjëherë në dhomën time. Më ishte dukur e çuditshme që mamaja nuk e kishte hapur gojën gjatë gjithë rrugës, por mendova se ishte për shkak të gjyshes, e cila kishte përfunduar në spital një natë më parë. Për të kujtuar ditëlindjen e saj, mamaja kishte bërë një tortë me pana dhe kishte blerë dhjetë shishe birra. I thashë, jo pa njëfarë kënaqësie, që nuk i kisha blerë asnjë dhuratë. Më tha se nuk mërzitej për këtë. E kisha zili për aftësinë që kishte për të shpërfillur gjërat e dukshme. Unë e urreja, babai e urrente, shitësja - shoqja e saj e vetme - e urrente. Mika kishte vdekur. E megjithatë, ja, kishte bërë tortë dhe kishte blerë birra. Të paktën të kishte qenë gjyshja në shtëpi, por nuk ishte. Dhe kjo do të thoshte se askush, askush fare në gjithë universin nuk donte t'ia dinte për të, për ditëlindjen e saj apo për jetën e saj, meqë ra fjala.

Fillova të numëroja paratë për në Amsterdam - e bëja këtë gjë çdo ditë, sikur do të shtoheshin nga numërimi. Ishin aty të gjitha, por shumë larg shumës që do të doja të kisha. Nga gjyshja nuk mund të vidhja më, sepse kishte ndryshuar drynin, ndoshta edhe vendin ku i fshihte dhe ajo ma kishte thënë hapur se nuk do të më jepte para për seks dhe drogë. Ndërkohë që po

mendohesha për mundësi të tjera - të gjitha më se të dënueshme me ligj - mamaja trokiti në derë dhe më thirri në tavolinë. I thashë që të më linte rehat, se nuk kisha uri, por më tha se kishte bërë mollë të pjekura.

Kjo e karakterizonte mamanë më shumë se çdo gjë tjetër: dinte se si t'ua prishte mendjen njerëzve. Gjithashtu, fytyra e saj prej budallaqeje kishte gjithmonë një shprehje habie, pothuajse fëmijërore, e cila i çarmatoste të gjithë dhe e kishte ndihmuar të shiste, me kalimin e viteve, tonelata të tëra ushqimesh të lira me çmime astronomike. Shkova, sigurisht. Mollët e pjekura ishin dobësia ime.

Tavolina festive dukej si një kurorë mbi një kosh plehrash. Mbi një mbulesë mushamaje të re me lulëkuqe - gjyshja kishte marrë mallra të reja në dyqan kohët e fundit - mamaja kishte vënë rresht lloj-lloj gjërash: pate mëlçie peshku, tranguj turshi, sallam të thatë me topa yndyre, krahë pule të pjekura me majonezë, harengë në uthull, shkurt - të gjitha ushqimet e saj të preferuara. Dukej që ishte ndalur edhe te "Kalinka", dyqani me ushqime ruse ku punonte shoqja e vet Kasza, ku kishte marrë për qejfin e saj edhe një vodka.

Në mes ishte vendosur pjata me mollë të pjekura dhe një kanë trelitërshe me komposto pjeshke - për mua. Mollët ishin të mira, hëngra katër. Komposton e kishte bërë gjyshja, kështu që ajo nuk kishte asnjë meritë. Nuk preka me dorë asgjë tjetër.

Qëndrova në tavolinë më shumë sesa e kisha bërë ndër mend. Gjithsesi, më dukej e çuditshme që nuk kishte marrë asnjë dhuratë. Jo se e meritonte, por ajo ishte gjithmonë e vëmendshme ndaj të gjithëve dhe blinte lule të bukura dhe sende të kushtueshme, edhe për të afërmit kaqolë të babait. Dukej sikur ishim duke përgjuar ndonjë të vdekur.

Mamaja po fliste përsëri kot më kot për gjëra që nuk i merrte vesh: të drejtat e emigrantëve, rimishërimin, energjinë e riciklueshme. Më vinte t'i kafshoja gjuhën ose t'ia shkulja dhe t'ia hidhja në një grirëse mishi. E vetmja mënyrë për të ruajtur qetësinë ishte të shikoja nga dritarja - gjë që kisha gjysmë ore që po e bëja. Dikujt që kishte kaluar pranë shtëpisë sonë, i kishte shpëtuar një qese me pana dhe tani dukeshin kudo rreth e rrotull gjurmë të bardha. Më dukej bukur, sikur të kishte rënë dëborë. Ose sikur disa njerëz prej bore kishin marrë inat dhe ishin rrahur përpara derës së shtëpisë, derisa ishin shkrirë. Gjithsesi, ishte një ndryshim i këndshëm. Zakonisht, kur dilja në mëngjes, gjeja në prag vetëm bishta cigareje dhe këlbaza prej veremliu. Gjyshja thoshte se njerëzit pështyjnë shpesh nga shtëpia jonë, sepse jemi më të pasurit e

Haringeyt. Në njëfarë mënyre, kishte të drejtë - në lagje nuk na donin - sepse edhe gjyshja ishte një budallaqe. Për të, mjaft të kishe sallam në tryezë dhe ishe i pasur. Pastaj, ishte edhe thuajse e verbër, kështu që nuk i shikonte qartë gjërat.

Befas, mamaja u bë e çuditshme: nuk i çonte fjalitë deri në fund, bënte pauza dhe pastaj filloi të mblidhte ushqimet nga tavolina, edhe pse nuk i kishte gëlltitur të gjitha deri në copën e fundit. Diçka kishte ndryshuar tek ajo, por nuk po arrija ta kuptoja se çfarë. Mendova se ndoshta, më në fund, e kishte kuptuar sesa e sikletshme ishte gjithë kjo festë e sforcuar së bashku me përpjekjen tonë për t'u dukur një familje e lumtur.

I thashë fare thatë “Gëzuar ditëlindjen!” - edhe kjo ishte tepër - dhe u ngrita për t'u larguar. Por mamaja nuk më dëgjoi. Nxori nga frigoriferi tortën, e cila dukej si jashtëqitje pule, vetëm se më e madhe, dhe m'u lut që të fryja qiririn bashkë me të. “Hajde, Aleks, hajde, mund të jetë hera e fundit”, qeshi. Të paktën kishte pasur idenë e mirë që të ndizte vetëm një qiri, megjithëse, me siguri i kishte blerë 40. Në rast se ndonjë prej qirinjve nuk do të ndizej. Pastaj, mamaja ndryshoi menjëherë në fytyrë dhe më tha se duhej të flisnim për diçka të rëndësishme.

Kishte kaluar pothuajse një orë - gjatë së cilës kishte folur vetëm ajo - dhe përsëri nuk dija se çfarë të mendoja. Ishte e qartë se i kishte ikur mendja. Pyetja ime ishte nëse mund të përfitoja gjithsesi nga kjo situatë. I thashë që do të mendohesha gjatë natës dhe ika në dhomën time. E gjeta në mëngjes duke fjetur me kokën mbi tavolinën e kuzhinës, me duart me tortë dhe e rrethuar nga gjashtë shishe bosh.

Isha dakord.

6

Pas nëntë orësh rrugë me makinë, gjatë së cilës u ndalëm nëntë herë që mamaja të villote, në autostradë dhe mes shkurreve, në tualete publike dhe në xhamin e një mikrobusi pleqsh me paterica, nisur për në plazh, dhe një herë që të hidhnim jashtë shishen plastike mbushur me të vjellat e saj, të cilën e mbante mes gjunjëve, më në fund mbërritëm. “Parajsa!”, klithi ajo duke rrahur pëllëmbët, ndërkohë që unë përpiqesha që të llogarisja se sa do të më

kushtonte që të kthehesha në Paris me autobus dhe që atje deri në Londër me tren, në mënyrë që të arrija t'i kapja Xhimin dhe Kalon të premtën në stacionin e trenit. Kisha me vete disa euro dhe disa paund, por isha gati të vidhja, të prostituohesha ose të bëja çfarëdolloj krimi tjetër, mjaft që të më siguronin të ikja nga sytë këmbët.

Mamaja zbreti e para, volli për të katërmbëdhjetën herë dhe u përkul përpara për të lidhur atletet. Me nge, me prapanicat gjigante të ngritura në ajër si një kajsi e pjekur, mu nën hundën e shoferit. Nuk më vinte ta besoja. Kjo krijesë, për të cilën psherëtinin gjithë regjisorët e filmave absurdë të botës, ishte mamaja ime. Dhe nuk i duhej as skenari, madje.

Shoferi ishte në qiell të shtatë. Me sa dukej, kishte dashur gjithmonë të studionte mbathjet e një zonje në mes të ditës pa u arrestuar dhe tani i kishte ardhur mundësia. Derri i dreqit. Derrja e dreqit. Doja t'i futesha me dru dikujt.

“Numëro deri në njëqind, dhe dëshira për të rrahur të ikën”, më kishte thënë psikiatria me dhjetëra herë, por as ajo nuk dinte kushedi se çfarë, sepse një herë e kisha bërë dorën copash, duke u përpjekur të nxirrja një koka-kola nga distributori menjëherë pas një seance me të. Koka-kola nuk dilte, autobusi kishte ardhur tashmë, unë nxitoja. Numërova deri në tre dhe fillova ta godisja me grushte, derisa i gjithë stacioni u lye me të kuqe. Nuk përfundova në burg atëherë vetëm sepse polici njihej me drejtoreshën e shkollës dhe kjo e fundit kandidonte nuk e di se për çfarë detyre në bashki.

Zëri i mamasë më irritonte më pak, nëse i mbaja sytë të mbyllur. Fillova të numëroja me mendje. Ndodheshim në veri të Francës, as nuk e dija saktë se ku, por ndihesha sikur sapo kisha bërë xhiron e gjithë botës. Deri në atë çast, udhëtimi ynë konfirmonte gjithçka që dija për Francën. Nga xhami i mikrobusit kisha parë vetëm lopë të bardha, makina *Peugeot* të vjetruara dhe traktorë që transportonin pleh. Sigurisht, kisha dëgjuar edhe muzikën e shoferit pervers. Ndërsa mamaja ishte sikur e kishte futur njeri në prizë. Kur nuk villte, thërriste vazhdimisht “Fantastike, fantastike!”.

U lëshova mbi bar. Isha në mes të një fushe dhe nga larg, nja gjysmë kilometri nga vendi ku ndodheshja, dukej një lloj ndërtese - ndoshta destinacioni ynë. Sesi do t'i mbanim të gjitha bagazhet deri atje... ky mendim, ashtu si edhe vetë ideja e këtij udhëtimi, më dërrmonte. Mamaja fliste me shoferin për paratë dhe flirtonte me të. Nëse nuk volla aty për aty, ishte sepse më ishin qepur disa milingona sa gishti dhe nuk po i hiqja dot qafe. Ato

insekte të mallkuara kishin filluar të më ngjiteshin në trup si të tërbuara dhe të më futeshin poshtë rrobave. Gjithmonë më kishte ardhur ndot nga insektet, ndaj fillova të bërtisja si i çmendur dhe u zhvesha nga çdo gjë që kisha në trup. Shoferi nuk po përmbahej nga gëzimi. Edhe një palë mbathje të tjera falas.

“Merrrciii”, dëgjova zërin e ëmbëlsuar të mamasë, i cili do të kishte trembur edhe një qelbës në afsh. Pastaj pashë se si i zgjati perversit tri kartëmonedha - pagesa për rrugën nga Parisi deri në këtë vrimë - dhe, më në fund, mbetëm vetëm ne të dy.

Mamaja ime filloi të qeshte me mua duke më tmerruar edhe më shumë, sepse, atëherë kur qeshte, bëhej edhe më e shëmtuar. Dhëmbët e saj të vegjël dhe të bardhë zhvendoseshin nga goja drejt gushës së saj me pala, xhelatinoze. Sytë e saj të bukur ishin zhdukur mes tuleve të fytyrës së bëshme, të cilat takoheshin shpejt si pjesët e një “puzzle”. Në ato çaste, mamaja ime dukej si një përbindësh i lumtur, ndërsa unë prisja që nga goja t’i binte ndonjë vesh dhe nga hunda të fillonte të dilte gjuha.

Lutesha që ajo ditë të mbaronte sa më shpejt. Toka të çahet dhe mamaja të zhdukej në thellësitë e saj. Ose unë. Ose të paktën të futesha përsëri brenda saj, të lindja sërish dhe, kur të mos ekzistojë më, të ikja me vrap sa të më hanin këmbët.

7

Nuk mbaj mend sesi hyra në shtëpi dhe çfarë fola me mamanë, apo nëse këmbuem ndonjë fjalë. Në mëngjes u çova në një shtrat shumë të madh, si arkë, me pëllumba të gdhendur anash. Gjëja e parë që mbaj mend qartë nga ajo verë - si një titull - është vajza me një këmbë më të shkurtër. Kishte një fund të zi me vija ngjyrë vjollcë dhe po përpiqej që të ngjiste një afishe në grilat e dritares sime. E quanin Varga dhe ishte një jetime nga Republika Çeke, e cila pas disa vitesh do të humbiste njërin sy dhe do të bënte një fëmijë me librarin e fshatit. Por, këto gjëra i mora vesh shumë më vonë, rreth dhjetë vjet pas atij mëngjesi, kur u takuam përsëri dhe qeshëm për të gjitha gjërat, megjithëse jo shumë fort.

Vargës gati i ra të fikët nga frika, kur më pa duke hapur dritaren e shtëpisë që ajo e kujtonte të braktisur. Më shau dhe iku me vrap vetëtimthi, teksa fundi

i ngrihej nga era, duke lënë pas afishen e lyer me ngjitës me erë të keqe. Ishe afishja e një shfaqjeje, ku ishin vizatuar dy marioneta të shëmtuara dhe titulli: “Qelbësi dhe njeriu i keq”. Vdeksha, nëse e shpika nga mendja. Ishte një spektakël për fëmijë që jepej çdo të diel në sheshin e Bashkisë. Nuk e pashë asnjëherë, mjafton që e dija se diçka e tillë ekzistonte.

Atë mëngjes - me afishen që ngjiste në duar dhe kujtimin valëvitës të Vargës - ndjeva për herë të parë në jetë një lloj dëshpërimi të përgjithshëm, mungesën e kuptimit të jetës dhe një zbrazëti që filloi të rritej, të fryhej dhe të merrte forma aq të frikshme, sa të kuptoja se kurrë nuk do të isha në gjendje ta mbushja me diçka apo me dikë.

Shkova të kërkoja mamanë.

Përpara se të dilja nga dhoma, pashë rrobat pirg në një karrige. Kjo donte të thoshte se që nga momenti kur më kishin sulmuar milingonat një natë më parë dhe deri në vrapin e vajzës që çalonte, kisha qenë vetëm me mbathje. Për habinë time, ky mendim, por edhe ai që të panjohurit më kishin parë kështu, nuk më bezdisi fare. Brenda një nate isha bërë si mamaja.

E gjeta duke bërë kokoshka në sobë dhe duke qeshur me vete. Dukej sikur kishte shpërthyer një televizor dhe filmi kishte dalë nga ekrani dhe po vazhdonte në kuzhinën tonë. Kokoshkat e bardha fluturonin në të gjitha anët dhe e rrethonin mamanë si lule qershie në një furtunë. Ajo, i shikonte dhe u fliste si fëmijëve të kopshtit, duke kaluar herë pas here gishtat si spatula të gjalla, në kokrrat e mbetura në tiganë. Kishte veshur fustan. Një fustan bojëqielli, verëf, gjë që ishte më e çuditshme edhe se vetë loja e saj e çmendur me kokoshkat. Nuk e kisha parë asnjëherë mamanë me fustan.

I thirra të ndalonte, të ndalonte menjëherë dhe ajo u kthye e frikësuar në drejtimin nga i erdhi zëri. Më pyeti nëse akoma më dhimbte koka dhe nëse duhej të shkonim te mjeku. E pyeta edhe unë për të njëjtën gjë. Mamaja qeshi dhe më zgjati një kullësë plot me kokoshka. Pastaj më tha me një fjali të vetme që më kishte rënë të fikët përsëri, por që nuk ishte gjendje e rëndë, që gjithmonë kishte dashur të bënte vetë kokoshka dhe që kishte gjetur në frigorifer një shishe birra.

Po të kisha dalë nga shtëpia në atë moment, do të kisha mbërritur në *King's Cross* të nesërmen në mëngjes dhe, pas disa orësh të tjera, në Amsterdam me Xhimin dhe Kalon. Jeta ime do të kishte qenë ndryshe, ose të paktën ajo verë do të kishte qenë ndryshe, megjithëse, në parim, do të ishte e njëjta gjë. Por,

tekefundit, nuk bëra asnjë lëvizje. U ula në tavolinë së bashku me mamanë, duke ngrënë kokoshka dhe duke pirë birrë për mëngjes.

8

Sëmundja ime kishte një emër me gjashtëmbëdhjetë shkronja. Sëmundja e Xhimit kishte vetëm dhjetë, ndërsa Kaloja nuk e kishte tamam sëmundje, por vetëm një lloj shqetësimi post-traumatik. Kur kishte qenë i vogël, Kaloja kishte parë nga xhami një hajdut që kishte mbytur një fqinjin e tij dhe që atëherë shikonte kudo të vdekur. Në rastin tim, psikiatrit vazhdojnë të diskutojnë. Ç'është e drejta, tani që jam bërë i njohur, njerëzit nuk më shpërfillin, përkundrazi, sikur mezi presin që t'i godas, për të pasur se çfarë t'u tregojnë të tjerëve.

Xhimin dhe Kalon nuk i kam takuar që prej gati njëzet vjetësh, ç'do u ketë ndodhur vallë? Xhimi, nëse nuk ka vdekur nga ndonjë mbidozë dhe nëse i ati i ka lënë para, ndoshta jeton ende. Kur kanë shumë para, të marrët quhen ekscentrikë dhe Xhimi ishte edhe simpatik. Nuk do të habitesha po ta shikoja ndonjë ditë që të merrej me politikë. Ndërsa Kaloja nuk besoj se jeton më. Pyes veten nëse do ta ketë marrë vesh më në fund se çfarë nënkuptonin masazhet e së ëmës.

Disa specialistë - gjithmonë kam besuar se kjo fjalë u shkon më shumë hidraulikëve, sesa mjekëve - besojnë se jam bërë i dhunshëm pas vdekjes së Mikës dhe për shkak të Mikës. Disa të tjerë janë të bindur se kam marrë nga mamaja, e cila, pas varrimit të Mikës, u mbyll në dhomën e miqve dhe nuk foli me asnjëri për shtatë muaj me radhë. Nuk e fajësoj mamanë për mënyrën si reagoi ndaj vdekjes së të bijës. Në fund të fundit, ishte e bija, dhimbja e saj dhe, gjithsesi, asgjë më e mrekullueshme sesa Mika nuk do të ekzistojë më, asnjëherë. Por, do të kisha dashur që mamaja të ishte kujtuar qoftë edhe një herë të vetme edhe për mua - fëmijën tjetër të saj, që kishte ardhur në këtë botë po nga ajo mitër e pandërgjegjshme. Do të kisha dashur që mamaja të kishte ardhur pranë meje - nuk ishte e nevojshme të më përkëdhelte apo të më pyeste si ndihesha - e të më thoshte që t'i zhdukesha nga sytë për shtatë muaj dhe pastaj, me të parë e me të bërë. Kështu do të kishte qenë e ndershme që të vepronte një i rritur me një fëmijë, që ende bënte çiqin në krevat dhe që edhe

sot pyet veten nëse mund ta kishte shpëtuar të motrën nga vdekja. Nëse do të më kishte folur kështu, do ta kisha kuptuar dhe do ta lija që ta gjymtonte kafazin e kraharorit si të donte. Unë vetë do t'i shpikja një mijë justifikime, do t'i shkruaja me dorën time prej fëmije dhe do t'i fshihja me kujdes deri kur të vinte koha që të më jepte një shpjegim. Por, mamaja nuk erdhi, nuk më tha gjë, nuk më thirri. Mamaja zgjodhi një rrugë tjetër.

Çdo mëngjes, pasi zgjohej, ulej në një karrige në mes të dhomë, me dorezat e Mikës në prehër dhe qëndronte ashtu deri natën vonë, kur gjyshja e çonte përsëri në shtrat. Sa herë hante, e mbështeste tasin në dorë, si një e çmendur, pranonte vetëm bukë me qumësht, që gjyshja ia fuste në gojë me gishtat e saj të ënjtur.

Në gjithë ata muaj, gruaja që më kishte lindur nuk m'i hodhi sytë asnjëherë, sikur të kisha qenë një hapësirë boshe. Sikur Mikën t'ia kisha vrarë unë. Mbjaj mend që shkoja tek ajo duke qarë dhe përpiqesha t'i përqafoja gjunjët ose mesin - më lart nuk arrija asnjëherë - ndërsa ajo më shtynte me këmbë, si të isha një qen i zgjebosur.

Babai - i cili pinte edhe para se të vdiste Mika - nuk ndalej më fare pas vdekjes së saj. Sillte në shtëpi arka me vodkë nga Kalinka dhe pinte i vetëm në kuzhinë, derisa e zinte gjumi. Një mëngjes e gjeta të shtrirë mbi parvaz, të mbuluar me perden prej najloni, të cilën e kishte tërhequr pas vetes ndërsa rrezohej. M'u duk si një i vdekur i kishës polake dhe zemra më hovi përpjetë nga gëzimi. Por, nuk ishte e thënë.

E vetmja që kishte mbetur normale, edhe pse qante më shumë nga të gjithë - edhe për mbesën e vdekur, edhe për të bijën të cilës i kishte ikur mendja - ishte gjyshja. Mëngjesin që u kthyem të gjithë nga varrezat, ajo mbylli shtëpinë dhe dyqanin dhe u zhvendos tek ne, për t'u kujdesur për mua. Babanë do ta kishte vrarë prej kohësh me duart e saj, por i trembej priftit.

Pas shtatë muajsh, një ditë të diele, mamaja doli, më në fund, nga tuneli. Kaloi pranë meje si pranë një pellgu me ujë dhe shkoi drejt e në dhomën e Mikës. I vuri dorezat në dollap dhe e pyeti gjyshen nëse kishte diçka për të ngrënë. Atë mbrëmje, u rashë me kokë pllakave të banjës njëzet e katër herë, duke lënë një gjurmë të rrumbullakët dhe të kuqe, sikur dikush të kishte shtypur ndonjë çimkë gjigante.

Mamaja mori në telefon babanë, i cili erdhi i dehur në shtëpi, pastaj më çuan të dy në spital, duke u grindur me njëri-tjetrin. Gjyshja na shoqëroi te

pragu i derës, na bëri shenjën e kryqit në kokë dhe fërkoji sytë që sapo kishin filluar të humbnin shikimin. Kjo që hera e fundit kur ende e kisha mundësinë për ta dashur mamanë, nëse do të më kishte lejuar.

9

Shtëpia ku mbërritëm kishte qenë hambar dikur. Pronarët e parë kishin çarë murin, duke sajuar dy dritare, dhe kishin jetuar aty për dy vjet. Pastaj e kishin shitur me nxitim dhe ishin zhvendosur në jug të Francës, ku kishin hapur një agjenci funerale.

Më pas erdhi të banonte aty një familje me katër fëmijë, e cila ndërtoi në mes një shkallë druri, që mbaronte befas dhe krejt në mënyrë të pashpjegueshme në dy dhoma. Kishte diçka të çuditshme në ato dhoma dhe në atë shkallë, diçka që nuk e kam kuptuar as sot, kur shtëpia është bërë imja më shumë sesa do ta kisha dashur ndonjëherë. Dukej sikur një ditë të bukur shkallët kishin filluar të shumëfishoheshin dhe kishin krijuar dy dhoma të përsosura katrore. Pastaj, diçka ose dikush i kishte ndërprerë menjëherë, si një antidot, dhe struktura kishte mbetur e varur në ajër në mënyrë misterioze, duke sfiduar çdo logjikë arkitekturore.

Pronari i tretë i shtëpisë, një pianist që rezistoi në fshat vetëm gjysmë viti, nuk ndryshoi asgjë, vetëm shtoi një tualet në formë pilivese dhe një vaskë gjigante prej bakri. Më vonë mora vesh se këto të dy dyja kushtojnë një djall e gjysmë dhe se artizanët francezë përdorin bakrin për të bërë vazo të ndryshme, të cilat ua shesin qindra euro turistëve të pasur. Atë verë, nuk e dija se defekoja në një objekt të kushtueshëm, por më pëlqente jashtëzakonisht shumë, kur shikoja sesi urina ime merrte nuanca magjike në vaskë.

Xhoni, pronari i fundit i ndërtesës, nuk kishte vënë fare dorë. Xhoni ishte dhe mbeti një trushkullur.

Shtëpia ishte për faqe të zezë. Ngjante sikur e kisha projektuar unë vetë. Në mure, në vend të dekorit, dikush kishte ngulur me gozhdë lloj-lloj objektësh, që te njerëzit normalë do të gjendeshin në oborr ose në plehra: një grabujë, një kosë, një lopatë për futjen e bukës në furrë, tetë kapela kashte, një kazan me doreza në formë pate, një kullësë me vrima të bllokuara, një govatë e plasaritur, një motor shirjeje, një krah mulliri uji dhe një helikë helikopteri.

Në qoshet e kuzhinës ndodheshin edhe dy fuçi bosh me buzë të ndryshkura dhe pa kapakë. Dikush duhej t'i kishte mbushur dikur me bimë të freskëta dhe ndoshta të bukura, të cilat tani ishin shndërruar në ikebana dhe fole për insektet. Milingonat, morrat e bimëve, çimkat dhe insekte të tjera, emrat e të cilave nuk i di as sot, ecnin në të gjitha anët si në një laborator insektesh.

Në shkallaren e parë të shkollës, si një lloj parandjenje, mamaja kishte gjetur një kovë të kuqe me kokrra misri, me të cilat mund të bëheshin kokoshka. Isha përpjekur disa herë të merrja vesh nga Xhoni se e kujt ishte kova dhe kush e kishte sjellë në shtëpi, por pa rezultat. Ishte njësoj sikur të ishte shfaqur aty nga hiçi dhe na kishte pritur me durim gjithë këto stinë vere, derisa më në fund unë dhe mamaja erdhëm për të kaluar verën tonë këtu.

Megjithëse kishte pak dritare, madje, edhe ato që ishin, qenë shumë të vogla, shtëpia ishte gjithmonë e mbushur me një dritë të pazakontë, që ngjante sikur nuk kishte lidhje me dritën e diellit dhe kishte një shkëlqim të çuditshëm krahasuar me të gjitha llojet e dritave që kisha parë deri atëherë. Ajo dritë ishte e verdhë, pothuajse pulsuese dhe, nëse lëvizja dorën shumë shpejt, e ndieja si më depërtonte e ngrohtë nëpër gishta. Kur ia tregova dhe e nxita që ta shtrëngonte edhe ajo mes pëllëmbëve, mamaja më tha se jam i çmendur dhe më pyeti nëse i kisha pirë ilaçet. Ndërsa mua më pëlqente që të besoja se të gjitha kishin një shpjegim - si për shembull, që dikush kishte instaluar mbi shtëpi një lupë të stërmadhe, e cila dora-dorës na deformonte të dyve, duke ndjekur kushedi se çfarë qëllimi djallëzor, por fantastik.

Gjithsesi, gjëja më e çuditshme më dukej ajri i shtëpisë. I lagësht dhe i ëmbël, si një kokërr rrushi e qëruar. Kisha ndjesinë se nuk e thithja, por e gëlltisja dhe, pas dy ditësh, ndjeva qysh më ishte ngjitur nga të gjitha anët dhe më kishte veshur të gjitha organet nga brenda.

Sido të ishte ai vend, më kishte mbërthyer dhe kishte filluar të më konservonte si barku mikpritës i një gjarpri që të shtrëngon derisa të mbyt.

^[1] Salsiçe në polonisht (të gjitha shënimet janë të përkthyeses).